

УДК 378.147:316
DOI: 10.24144/2524-0609.2021.48.64-68

Варнавська Інна В'ячеславівна

кандидат педагогічних наук, доцент
кафедра професійної освіти

Херсонський державний аграрно-економічний університет, м.Херсон, Україна
vav2005@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-3061-0665>

Черемісін Олександр Вікторович

доктор історичних наук, професор
кафедра професійної освіти

Херсонський державний аграрно-економічний університет, м.Херсон, Україна
al.cheremisin@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-0173-0489>

СТРУКТУРНА ХАРАКТЕРИСТИКА КУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

Анотація. Культурна компетентність являє собою інтегральну якість особистості, що виявляється у загальній здатності і готовності людини до різноманітної творчої діяльності, соціально орієнтує здобувача вищої освіти на самостійну і успішну життєдіяльність. Метою статті є спроба аналізу формування культурної компетентності здобувачів вищої освіти як динамічний процес зміни самої людини, його становлення як культурної особистості. Методологічну основу дослідження становлять підходи: системно-хронологічний, культурологічний, аксіологічний, порівняльний, ретроспективний, дидактичний. Зазначені підходи ґрунтуються на сукупності методологічних принципів, з-поміж яких: діалектичний, системності, історизму, хронологічний, персоніфікований. У статті розкривається проблема, що до останнього часу у педагогічних дослідженнях не визначені точні параметри, показники і критерії, відповідно до яких можна було б точно і однозначно оцінити культурну компетентність здобувачів. Це частково пов'язано з тим, що ключові компетенції, що характеризують культурну компетентність здобувачів, – не окрема частина навчального плану, вони інтегровані в його зміст. Труднощі такого визначення обумовлена також ціннісним характером культури і процесу її присвоєння особистістю. Переклад культури на мову компетенцій в освітньому процесі не усуває цієї проблеми. На відміну від структурованого предметного навчання, культурне становлення особистості носить надпредметний характер і пов'язане із визначенням ціннісних орієнтацій та особистісних позицій здобувачів. За результатами дослідження зроблені висновки, що у педагогічній науці склалася теоретична база, яка дозволяє змістовно і організаційно розробляти оцінку процесу культурного становлення здобувачів закладу вищої освіти. Дослідження доводить, що в практиці освіти вишу поки що не вдається уникнути однобічності та обмеженості в оцінці культурної компетентності; певні труднощі виникають в питанні її цілісного уявлення як результату якісної освіти. Проблема оцінки культурної компетентності вимагає цілеспрямованого вивчення з урахуванням специфіки освітнього процесу закладу вищої освіти різного профілю, індивідуальних особливостей присвоєння культури здобувачам і оволодіння ними ключовими компетентностями.

Ключові слова: педагогіка; професійна освіта; економічна освіта; культурна компетентність; загальна компетентність; професійна компетентність.

Вступ. Підготовка фахівців є одним із засобів формування культурної компетентності. Культурна компетентність – це інтегральна якість особистості, що виявляється у загальній здатності і готовності людини до різноманітної діяльності, соціально орієнтує особистість на самостійну і успішну життєдіяльність. Системний розгляд оцінки пов'язано з єдністю її теоретичного і технологічного аспектів. Оцінка культурної компетентності базується на сукупності педагогічних підходів – нормативного, компетентнісного, особистісного, технологічного.

Принципи оцінки культурної компетентності: цілісність, динамічність, безперервність, інформативність, циклічність, послідовність, результативність. Основні напрями оцінки – це діяльність за виявленням: а) компетенцій, що відносяться до людини як особистості, суб'єкта діяльності й спілкування; б) компетенцій, що відносяться до соціальної взаємодії людини і соціального середовища; в) компетенцій, що відносяться до діяльності людини. Технологія оцінки включає низку компонентів: мета, яка враховує велику кількість показників оцінюваного об'єкта; вихідний об'єкт (культурна компетентність), описаний за допомогою набору певних характеристик; послідовність виконання оціночних операцій, описана у вигляді технологічної карти; оціночні засоби (вхідні, проміжна, підсумкова діагностика); зво-

ротній зв'язок [9, с. 34-68].

Вважаємо за необхідне визначити три основні критерії оцінки культурної компетентності студентів: когнітивний, діяльнісний, критерій ставлення. Адже у педагогічних дослідженнях склався теоретична база, що дозволяє змістовно і організаційно розробляти оцінку процесу культурного становлення здобувачів закладу вищої освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Становлення культури особистості як найважливішої умови її самоорганізації і саморозвитку – одне із провідних завдань сучасної освіти. До того ж на перший план виходить ідея формування «функціональної культури», що свідчить про те, що «особистість не тільки засвоїла сукупність певних фундаментальних культурологічних знань, а й ефективно реалізує їх в професійно-трудовій, суспільно-політичній і духовній сфері, в сім'ї, в побуті, в дозвіллі, в спілкуванні і наодинці з собою» [14, с. 10]. Визнання культуротворчим функції освіти, значимість культурної розвитку особистості в освітньому процесі ЗВО закріплено в державних стандартах вищої освіти останнього покоління, де у вимогах до освоєння основний освітньої програми названі загальні компетенції (ЗК). Це обумовлює необхідність здійснення оцінки культурної компетентності здобувачів як важливого результату освіти. Для ефективного вирішення цього завдання

потрібно визначити поняття культурної компетентності й основні напрями, принципи і технологію її оцінки в освітньому процесі закладу вищої освіти. Тому зупинимося на аналізі теоретичних положень, що дозволяють надати педагогічну характеристику оцінки культурної компетентності здобувачів.

Поняття «компетенція» і «компетентність», які набули у цей час міждисциплінарний характер, створюють теоретичну підставу для розуміння змісту культурної компетентності здобувачів ЗВО. Керуючись працями І. Зимової [13, с.20-26] та ін., правомірно розглядати компетенцію як наявність знань, умінь, інтелектуальних і особистісних здібностей, необхідних для ефективного виконання завдання певного рівня складності в основних значеннях: а) коло повноважень, наданих законом; б) знання і досвід в певній галузі. Зіставляючи поняття компетенції з поняттями «знання», «вміння», «навички», дослідники підкреслюють, що компетенція є більш складною соціально-особистісною структурою, заснованою на прийнятті тих чи тих цінностей, досвіді, знаннях, потребах і спрямованості. Вона виявляється в мобілізації особистістю отриманих знань, досвіду, в конкретних ситуаціях для вирішення різноманітних завдань ([17, с.204] та ін.). Під компетентністю розуміють, найчастіше, практичне володіння особистістю відповідними компетенціями.

У межах компетентнісного підходу в педагогіці визначилося поняття «ключові» (універсальні, базові) компетенції», складові особистісну основу діяльності. Згідно із І.А.Зимової [13, с.20-26], поряд з когнітивним і практичним досвідом, їм притаманні мотиваційно-сміслові, стосункові і регуляторні складові. Розгляд сутності ключових компетенцій на основі публікацій попередників, дозволяє стверджувати, що вони забезпечують нормальну життєдіяльність людини в соціумі і характеризують культурну компетентність особистості. Таким чином, культурна компетентність здобувача є інтегральним якістю особистості, що виявляється в загальній здатності і готовності до різноманітної діяльності, заснованим на знаннях і досвіді, які купуються в процесі освіти і соціально орієнтують особистість на самостійну і успішну життєдіяльність.

Основу для розуміння сутності і змісту культурної компетентності здобувачів становлять наукові положення про людину та її розвитку, обґрунтовані вченими: а) людина є суб'єкт спілкування, пізнання, діяльності (А. М. Алексюк і ін. [1]); б) людина проявляється в системі відносин до суспільства, людей, до себе, до праці; в) компетентність людини має вектор акмеологічного розвитку (А.А.Деркач [10]).

Ці положення звучать в характеристиці груп ключових компетенцій, виділених І.А.Зимової: а) компетенції, що відносяться до самої людини як особистості, суб'єкта діяльності й спілкування; б) компетенції, що відносяться до соціальної взаємодії людини і соціального середовища; в) компетенції, що відносяться до діяльності людини [13, с.20-26]. Спираючись на наведені положення, культурну компетентність правомірно трактувати як здатність людини реалізувати в діяльності сукупність культурних (ключових) компетенцій.

Метою статті є спроба аналізу формування культурної компетентності здобувачів вищої освіти як динамічний процес зміни самої людини, його становлення як культурної особистості. Ця особливість повинна знайти відображення при оцінці культурної компетентності здобувачів закладу вищої освіти. Методологічну основу дослідження становлять підходи: системно-хронологічний, культурологічний,

аксіологічний, порівняльний, ретроспективний, дидактичний. Зазначені підходи ґрунтуються на сукупності методологічних принципів, з-поміж яких: діалектичний, системності, історизму, хронологічний, персоніфікований. У роботі використано комплекс методів дослідження: загальнонаукових, історико-педагогічних та спеціально-історичних.

Виклад основного матеріалу. У сучасних умовах значення оцінки культурної компетентності зростає в зв'язку з підвищенням вимог до якості вищої освіти. Б.А.Жигалов, вивчаючи оцінку якості освіти у вищих навчальних закладах, пропонує розглядати її як систему, з точки зору єдності загального, особливого і одиничного [12, с.34-86]. Це положення представляється продуктивним з точки зору методології розробки оцінки культурної компетентності здобувачів в освітньому процесі закладу вищої освіти, так як дозволяє створити цілісну систему оцінки культурної компетентності з урахуванням її багатогранності, динамічного і діяльнісного характеру її формування у здобувачів закладу вищої освіти. У зв'язку із цим відзначимо, що спільним є уявлення про оцінку як типовому педагогічному явищі з властивими йому складовими (метою, принципами, змістом, методами, результатами), особливе – напрямом, параметрами і методами оцінки культурної компетентності як інтегральної якості особистості, одиничне – оціночні дії, необхідні для оцінювання конкретних культурних компетенцій.

У руслі педагогічного знання системний розгляд оцінки пов'язано з єдністю її теоретичного і технологічного аспектів. Теоретичний аспект оцінки, поряд із трактуванням поняття культурної компетентності, представлений комплексом принципів. Для здійснення оцінки культурної компетентності здобувачів вищої освіти мають значення такі принципи: цілісності, динамічності, безперервності, інформативності, циклічності, послідовності, результативності. Застосування комплексу названих принципів спрямовано на виявлення стану і перспектив розвитку культурної компетентності здобувачів як цілісного якості особистості, на оцінку сформованості ключових компетенцій, забезпечення доцільною технологією і поєднання різних форм і видів оціночної діяльності, отримання достатньої інформації про якість процесу становлення культурної особистості здобувача [11, с.178-187].

Оцінка культурної компетентності базується на сукупності педагогічних підходів – нормативного, компетентнісного, особистісного, культурологічного, технологічного.

Нормативний і компетентнісний підходи дозволяють визначити основні напрями оцінки культурної компетентності – співвіднести необхідні Держстандартом загальнокультурні компетенції з групами ключових компетенцій і виконати необхідну їх конкретизацію у конкретній ситуації оцінки. Модель оцінювання, заснована на стандартах, передбачає можливість відповідності цим стандартам більшості учнів, створює підставу для уніфікації освітнього процесу і рівності умов формування культурної компетентності для всіх здобувачів.

Особистісний підхід дозволяє врахувати при оцінці сутнісну специфіку культурної компетентності здобувача – вона відображає об'єктивну зв'язок індивіда і культури. Здобувач вищої освіти не тільки розвивається на основі об'єктивувати суті людини (культури), а й вносить в неї щось нове, тобто стає суб'єктом культури. Концепція культурологічного підходу в освіті органічно доповнює і вписується в особистісний підхід. Це виявляється у тому, що про-

цес інкультурації походить від особистості до цінностей культури, а процес оволодіння ними індивідуальний і пов'язаний з особливостями, здібностями, потребами кожного здобувача [9, с.86-189].

Технологічний підхід сприяє забезпеченню організаційної послідовності оціночних дій. Технологія оцінки культурної компетентності включає такі компоненти: мета, що спирається на велику кількість показників оцінюваного об'єкта; вихідний об'єкт (культурна компетентність), описаний за допомогою набору певних характеристик; послідовність виконання оціночних операцій, описана у вигляді плану або технологічної карти; оціночні засоби (вхідні, проміжна, підсумкова діагностика); зворотний зв'язок, що забезпечує істинність отриманої фактичної інформації.

Технологічна організація оціночної діяльності передбачає визначення основних напрямів оцінки. Ці напрями доцільно виділити відповідно до основними групами ключових компетенцій: оцінка компетенцій, що відносяться до студента як особистості, суб'єкта діяльності й спілкування; оцінка компетенцій, що забезпечують взаємодії студента в соціумі; оцінка компетенцій, що забезпечують діяльність (пізнавальну, комунікативну та ін.) [8, с.512-517].

До цього часу у педагогічних дослідженнях не визначені точні параметри, показники і критерії, відповідно до яких можна було б точно і однозначно оцінити культурну компетентність здобувача. Це частково пов'язано з тим, що ключові компетенції, що характеризують культурну компетентність здобувачів, – не окрема частина навчального плану, вони інтегровані в його зміст. Труднощі такого визначення обумовлена також ціннісним характером культури і процесу її присвоєння особистістю. Переклад культури на мову компетенцій в освітньому процесі не усуває цієї проблеми. На відміну від структурованого предметного навчання, культурне становлення особистості носить надпредметний характер і пов'язане із визначенням ціннісних орієнтацій та особистісних позицій здобувачів, становленням ціннісних відносин, що дозволяють їм адекватно сприймати, розуміти і пояснювати світ, вибірково ставитися до навколишніх явищ дійсності, розуміти їх об'єктивну і суб'єктивну значимість, тобто орієнтуватися в світі духовної і матеріальної культури [7, с.106-109].

Наявні в науковій літературі положення компетентнісного підходу і вказівки на ключові культурні компетенції, що містяться в нормативних документах, визнання вченими «людського виміру» культурної компетентності, ціннісна сутність культури і процесу її присвоєння дозволяють визначити три основних критерії оцінки культурної компетентності здобувачів:

– когнітивний критерій (оцінка знань в області культури особистості, діяльності і соціальних взаємодій, розуміння їх значимості в життєдіяльності людини);

– діяльнісний критерій (оцінка навичок і умінь в

напрямах різних видів діяльності здобувача);

– критерій ставлення (оцінка особистісної активності, культурних ціннісних орієнтацій і переваг, потреб в діяльності тощо) [7; 2, с.27-33; 3, с.110-118; 15, с.254-267; 16, с.54-57].

Дотримання цим критеріям дає можливість зробити висновок про здатність здобувача до усвідомленої культурної життєдіяльності в суспільстві, про наявність різних складових культури особистості: культури поведінки, спілкування і комунікації; культури пізнання і мислення в навчальному процесі; включеності в соціально значиму (суспільну) діяльність і соціальну взаємодію; наявність потреб у пізнанні, розвитку, творчій самореалізації, здатність до саморозвитку, саморегуляції тощо. Вивчення культурних потреб і ціннісних орієнтацій здобувачів дозволяє уявити перспективи розвитку культурної компетентності [6, с.23-26].

Висновки. Таким чином, серед показників культурної компетентності здобувачів вищої освіти можна виділити пріоритетні показники, які найбільшою мірою визначають можливість молодих до розвитку в різних напрямах. До числа таких показників правомірно віднести володіння культурною спілкування, комунікації та взаємодії, володіння культурною пізнання і мислення, володіння культурною роботою з інформацією та інформаційними джерелами. Провідним механізмом зворотного зв'язку в технології оціночної діяльності, що забезпечує досить повну інформацію про культурну компетентності, виступає систематичний моніторинг досягнень здобувачів в цій області. Моніторинг забезпечується комплексом оціночних методів (спостереження, анкетування, опитування, тестування, експертиза, рейтинг ціннісних уподобань і культурних потреб, інтерпретація, узагальнення). Один і той же стандарт може бути досягнутий різними засобами, тому ефективне формування культурної компетентності здобувачів в освітньому процесі вищу залежить від умов, створених для цього у закладі вищої освіти. У зв'язку з цим найважливішим показником при оцінці культурної компетентності здобувачів є достатність умов, що сприяють формуванню даної якості. У педагогічній науці склалася теоретична база, яка дозволяє змістовно і організаційно розробляти оцінку процесу культурного становлення здобувачів закладу вищої освіти. Дослідження доводить, що в практиці освіти ЗВО поки що не вдається уникнути однобічності та обмеженості в оцінці культурної компетентності; певні труднощі виникають в питанні її цілісного уявлення як результату якісної освіти. Проблема оцінки культурної компетентності вимагає цілеспрямованого вивчення з урахуванням специфіки освітнього процесу закладу вищої освіти різного профілю, індивідуальних особливостей здобувачів культури і володіння ключовими компетенціями. У перспективі подальших досліджень можна буде подолати складнощі із виявленням однобічності в проблемах цілісного уявлення результатів якості освіти.

Список використаної літератури

1. Алексюк А.М. *Педагогіка вищої освіти України: історія, теорія: підруч. для студ.* К.: Либідь, 1998. 558 с.
2. Бистрова Ю.В. Інноваційні методи навчання у вищій школі України. *Право та інноваційне суспільство.* 2015. № 1 (4). С.27–33.
3. Варецька О.В. Змістові лінії у визначенні сутності поняття «соціальна компетентність особистості». *Педагогіка формування творчої особистості у вищій та загальноосвітній школах.* 2014. Вип.38 (91). С.110–118.
4. Гайдученко Ю.О. Особливості професійної підготовки майбутніх економістів у вищих навчальних закладах. *Paradigm Of Knowledge.* 2017. № 3 (23). С.5-12.
5. Гез М.М. Формування комунікативної компетентності як об'єкт зарубіжних методичних досліджень. *Іноземні мови в школі.* 1985. № 2. С.23–26.
6. Головань М. Формування професійної компетентності майбутніх фахівців фінансового профілю в умовах європейської кредитно-трансферної системи. *Нова педагогічна думка.* 2012. №1. С.139–142.

7. Горобець С.А. Теоретичні засади проблеми формування професійної компетентності майбутнього фахівця-економіста. *Вісник Житомирського державного університету імені І.Я.Франка*. 2007. Вип. 31. С.106–109.
8. Грибанова О.Є. Дидактичний потенціал соціально-гуманітарних дисциплін у формуванні професійної компетентності майбутнього фахівця. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2017. Вип. 55 (108). С.512–517.
9. Гура О.І. *Психолого-педагогічна компетентність викладача вищого навчального закладу: теоретико-методологічний аспект*: Монографія. Запоріжжя: ГУ ЗІДМУ, 2006. 332 с.
10. Деркач А.А. *Акмеологические основы развития профессионала*. М.: Изд-во Московского психолого-социального института. Воронеж: НПО «МОДЭК», 2004. 752 с.
11. Іванченко Є.А. Професіоналізм як складова компетентності економіста та його оцінювання в системі інтегративної професійної підготовки майбутніх економістів. *Вісник Дніпропетровського університету. Серія «Педагогіка і психологія»*. 2009. № 9/1. Вип. 15. С.178–187.
12. Жигалов Б.А. *Педагогічна система оцінки якості освіти в сучасному вузі (Теоретико-методологічний аспект)*: Монографія. Нижній Новгород: НГЛУ ім. Н.А.Добролюбова, 2007. 115 с.
13. Зимова І.А. Компетентнісний підхід. Яке його місце в системі сучасних підходів до проблем освіти? (теоретико-методологічний аспект). *Вища освіта сьогодні*. 2006. № 8. С.20–26.
14. Каган М.С. *Філософія культури*. СПб: Петрополіс, 1996. 310 с.
15. Калініна Л.М. Розвиток соціальної компетентності учнівської молоді як змістова компонента навчання керівників загальноосвітніх навчальних закладів. *Проблеми сучасного підручника*. 2015. Вип.15(1). С.254–267.
16. Ковальчук В.А. Соціальна компетентність вчителя: проблема визначення. *Наукові записки Ніжинського державного педагогічного університету імені Миколи Гоголя. Серія: психолого-педагогічні науки*. 2002. № 4. С.54–57.
17. Лайл М., Спенсер-мл., Спенсер С.М. *Компетенції на роботі*. Москва: НІРРО, 2005. 384 с.
18. Локарєва Г.В. Соціокультурні компетентності як складова загальної культури творчої особистості. *Вісник Запорізького національного університету: Педагогічні науки*. 2015. № 2 (25). С.179–189.

References

1. Aleksyuk, A.M. (1998). *Pedahohika vyshchoi osvity Ukrainy: istoriia, teoriia: pidruch. dlia stud* [Pedagogy of Higher Education of Ukraine: History, Theory]. Lybid. [in Ukrainian].
2. Bystrova, Yu.V. (2015). Innovatsiini metody navchannia u vyshchii shkoli Ukrainy [Innovative learning methods in the High School of Ukraine]. *Pravo ta innovatsiine suspilstvo*, 1 (4), 27–33. [in Ukrainian].
3. Varetska, O.V. (2014). Zmistovi linii u vyznachenni sutnosti poniattia «sotsialna kompetentnist osobystosti» [Content lines in defining the essence of the concept of «social competence of personality»]. *Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii ta zahalnoosvitnii shkolakh*. Vyp. 38(91). 110–118. [in Ukrainian].
4. Haiduchenko, Yu.O. (2017). Osoblyvosti profesinnoi pidhotovky maibutnix ekonomistiv u vyshchikh navchalnykh zakladakh [Features of professional training of future economists in higher educational institutions]. *Paradigm of Knowledge*, 3 (23), 5–12. [in Ukrainian].
5. Hez, M.M. (1985). Formuvannia komunikatyvnoi kompetentnosti yak ob'iekt zarubizhnykh metodychnykh doslidzhen [Formation of communicative competence as an object of foreign methodological research]. *Inozemni movy v shkoli*, 2, 23–26. [in Ukrainian].
6. Holovan, M. (2012). Formuvannia profesiinnoi kompetentnosti maibutnix fakhivtsiv finansovoho profilu v umovakh yevropeiskoi kredytno-transfernoi systemy [Formation of professional competence of future specialists in the financial profile in the conditions of the European credit transfer system]. *Nova pedahohichna dumka*, 1, 139–142. [in Ukrainian].
7. Horobets, S.A. (2007). Teoretychni zasady problemy formuvannia profesiinnoi kompetentnosti maibutnoho fakhivtsia-ekonomista [Theoretical principles of the problem of formation of professional competence of the future specialist-economist]. *Visnyk Zhytomyrskoho Derzhavnoho Universytetu imeni I.Franka*, 31, 106–109. [in Ukrainian].
8. Hrybanova, O.Ye. (2017). Dydaktychnyi potentsial sotsialno-humanitarnykh dystsyplin u formuvanni profesiinnoi kompetentnosti maibutnoho fakhivtsia [The didactic potential of social and humanitarian disciplines in the formation of professional competence of the future specialist]. *Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh*, 55 (108), 512–517. [in Ukrainian].
9. Hura, O.I. (2006). Psykholoho-pedahohichna kompetentnist vykladacha vyshchoho navchalnoho zakladu: teoretyko-metodolohichni aspekt [Psychological and pedagogical competence of a teacher of a higher educational institution: Theoretical and methodological aspect]. HU ZIDMU. [in Ukrainian].
10. Derkach, A.A. (2004). *Akmeolohycheskye osnovy razvytiia professyionala* [Axiological aspects of the development of professionalism]. Yzd-vo Moskovskoho psykholoho-sotsyalnoho ynstytuta; NPO «МОДЭК». [in Russian].
11. Іванченко, Ye.A. (2009). Profesionalizm yak skladova kompetentnosti ekonomista ta yoho otsiniuvannia v systemi intehratyvnoi profesiinnoi pidhotovky maibutnix ekonomistiv [Professionalism as a component of the competence of an economist and its evaluation in the system of integrative professional training of future economists]. *Visnyk Dnipropetrovskoho universytetu. Seriia «Pedahohika i psykholohiia»*, 9/1, 15, 178–187. [in Ukrainian].
12. Zhyhalov, B.A. (2007). *Pedahohichna sistema otsinky yakosti osvity v suchasnomu vuzi (Teoretyko-metodolohichni aspekt)* [Pedagogical system for assessing the quality of education in a modern university (Theoretical and Methodological Aspect)]. NHLU im. N. A. Dobroliubova. [in Ukrainian].
13. Zymnia, I.A. (2006). Kompetentnisnyi pidkhid. Yake yoho mistse v systemi suchasnykh pidkhodiv do problem osvity?: (teoretyko-metodolohichni aspekt) [Competent approach. What is his place in the system of modern approaches to education problems? (Theoretical and Methodological Aspect)]. *Vyshcha osvita sohodni*, 28, 20–26. [in Ukrainian].
14. Kahan, M.S. (1996). *Filosofiiia kultury* [Philosophy of culture]. Petropolis. [in Russian].
15. Kalinina, L.M. (2015). Rozvytok sotsialnoi kompetentnosti uchnivskoi molodi yak zmistova komponenta navchannia kerivnykiv zahalnoosvitniih navchalnykh zakladiv [Development of social competence of student youth as a content component of training of general educational institutions]. *Problemy suchasnoho pidruchnyka*, 15 (1) 6 254–267. [in Ukrainian].
16. Kovalchuk, V.A. (2002). Sotsialna kompetentnist vchytelia: problema vyznachennia [Social competence of the teacher: the problem of definition]. *Naukovi zapysky Nizhynskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Mykoly Hoholia. Seriia: psykholoho-pedahohichni nauky*, 4, 54–57. [in Ukrainian].
17. Lail, M., Spenser-jr., Spenser, S.M. (2005). *Kompetentsii na roboti* [Competence at work]. HIPPO. [in Ukrainian].
18. Lokarieva, H.V. (2015). Sotsiokulturni kompetentnosti yak skladova zahalnoi kultury tvorchoi osobystosti [Socio-cultural competence as a component of the general culture of a creative personality]. *Visnyk Zaporizkoho natsionalnoho universytetu: Pedahohichni nauky*, 2 (25), 179–189. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 13.04.2021 р.
Стаття прийнята до друку 18.04.2021 р.

Varnavska Inna

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor
Department of Trade Education
Kherson State Agrarian and Economic University, Kherson, Ukraine

Cheremisin Oleksandr

Doctor of Historical Sciences, Professor
Department of Trade Education
Kherson State Agrarian and Economic University, Kherson, Ukraine

STRUCTURAL CHARACTERISTICS OF CULTURAL COMPETENCE

Abstract. Cultural competence is an integral quality of personality, which is manifested in the general ability and willingness of man to various creative activities, socially orients higher education to independent and successful life. The aim of the article is to analyze the formation of cultural competence of higher education seekers as a dynamic process of change of the person himself, his formation as a cultural personality. Research methods applied: system-chronological, culturological, axiological, comparative, retrospective, didactic. The approaches are based on a set of methodological principles, including: dialectical, systematic, historicism, chronological, personalized. The article reveals the problem that until recently the pedagogical research did not define the exact parameters, indicators and criteria according to which it would be possible to accurately and unambiguously assess the cultural competence of applicants. This is partly due to the fact that the key competencies that characterize the cultural competence of applicants are not a separate part of the curriculum, they are integrated into its content. The difficulty of such a definition is also due to the value nature of culture and the process of its assignment by the individual. The translation of culture into the language of competencies in the educational process does not eliminate this problem. In contrast to structured subject learning, the cultural development of the individual is supra-subject in nature and is associated with the definition of values and personal positions of applicants. It is concluded that in pedagogical science there is a theoretical basis that allows meaningful and organizational development of the assessment of the process of cultural development of higher education institutions. The study proves that in the practice of higher education it is not yet possible to avoid one-sidedness and limitations in the assessment of cultural competence; certain difficulties arise in the question of its holistic representation as a result of quality education. The problem of assessing cultural competence requires a purposeful study, taking into account the specifics of the educational process of higher education institutions of different profiles, the individual characteristics of the assignment of culture to applicants and their mastery of key competencies.

Key words: pedagogy; professional education; economic education; cultural competence; general competence; professional competence.